

Sisäministeriön kirjaamo
kirjaamo@intermin.fi

Tiedoksi sisäministeriön poliisiosaston lainsäädäntöyksikkö
lainsaadantoyksikko_poliisiosasto@intermin.fi

Sisäministeriön lausuntopyyntö SM1819488, SMDno-2018-1061

SUOMEN MIELENTERVEYSSEURAN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN EDUSKUNNALLE LAIKSI ARPAJAINLAIN MUUTTAMISESTA

Suomen Mielenterveysseura on valtakunnallinen kansalais- ja kansanterveysjärjestö, jonka tehtävänä on edistää mielenterveyttä, ehkäistä mielenterveyden häiriöitä sekä tarjota matalan kynnyksen kriisiapua. Seura jäsenseuroineen on merkittävä STEA:n avustuksensaaja – rahapeliuotoilla mahdollistetaan mm. valtakunnallisen kriisipuhelimen toiminta (yli 50 000 vastattua puhelua vuosittain), verkossa ja kasvokkain tapahtuvaa matalan kynnyksen apua sekä monimuotoista mielenterveyttä edistävää työtä lasten ja nuorten, työkäisten ja ikääntyneiden parissa. Seuralla ja sen jäsenseuroilla on yhteensä noin 200 työntekijää ja lähes 4000 vapaaehtoista.

Pelaamisella on vahva asema suomalaisessa kulttuurissa eikä suurimman osan pelaamiseen liitty erityisiä haittoja. Samaan aikaan pelaaminen kuitenkin aiheuttaa osalle ihmisistä vakavia taloudellisia ja sosiaalisia haittoja. Suomen Mielenterveysseura pitää tärkeänä, että rahapelihaittojen ehkäisy on aivan keskeinen tavoite suomalaisessa rahapelipolitiikassa. Haittojen ehkäisy on myös Suomen rahapeliyksinoikeusjärjestelmän perusta. Valtionyhtiön toiminnassa tulee haittojen ehkäisyn ja vähentämisen olla keskeinen osa perustehtävää.

Yksinoikeusjärjestelmä edellyttää laadukkaan pelitarjonnan ja vastuullisuustehtävän saumatonta yhdistämistä. Ilmeinen vaara on, että yhä suurempi osa suomalaisten pelaamisesta ja pelituotoista siirtyy ulkomaisiin peliyhtiöihin, jos Veikkauksen pelien pelaaminen koetaan liian hankalaksi tai ikäväksi. Tämä puolestaan on kielteinen asia pelihaittojen näkökulmasta. Suomella on hyvin vähän mahdollisuuksia toimia pelihaittojen ehkäisemiseksi ulkomaille pelattujen rahapelien maailmassa eikä haittojen ehkäisy ole osa yksityisessä omistuksessa olevien peliyhtiöiden perustehtävää, kuten Veikkauksen.

Uusi teknologia on avannut uudenlaisia mahdollisuuksia pelitarjonnan kehittämiseen ja pelien markkinointiin, mikä luo uusia haasteita haittanäkökulmasta. Toisaalta teknologian kehitys mahdollistaa myös uusia keinoja haittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Onkin tärkeää, että lainsäädäntö ja viranomaisten menettelytavat ovat ajan tasalla suhteessa kehittyvään rahapelialaan. Samalla on tärkeää keventää sellaisia viranomaisprosesseja ja sääntelyä, jotka tuottavat tarpeetonta hallinnollista taakkaa viranomaisille ja kansalaisyhteiskunnalle, sekä rajoittavat senkaltaista pelaamista tai pelitarjontaa, johon ei tyypillisesti liity haittoja (esimerkiksi lotto).

Valmistellulla lakiesityksellä on laajaa merkitystä paitsi rahapelihaittojen ehkäisyn myös kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuuden näkökulmasta. Suomen Mielenterveysseura pitää esityksen vaikutusarviointia puutteellisena ja korostaa, että ennen lakiesityksen antamista eduskunnalle tulee sen vaikutukset pelihaittoihin ja kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuuteen arvioida huolella.

Yksinoikeusjärjestelmän pelituotoilla luodaan edellytyksiä monimuotoiselle järjestöjen hyvinvointia ja osallisuutta tuottavalle toiminnalle ja auttamistyölle, jolla on suuri merkitys monille heikommassa asemassa oleville ryhmille ja koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Koska rahoituksen leikkauksilla olisi monen väestöryhmän avuntarpeelle ja koko yhteiskunnalle vakavia seurauksia, on huolehdittava, ettei lakimuutoksilla aiheuteta tarpeetonta vahinkoa järjestöjen toimintaedellytyksille. Huonoin vaihtoehto on, että pelaamiseen liittyviin inhimillisiin tragedioihin ei tosiasiasa kyetä vaikuttamaan mutta sosiaali- ja terveys-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuurijärjestöjen toimintaedellytykset rapautuvat muutosten myötä.

Lainsäädäntöä kehitettäessä on tärkeää löytää vaikuttavat keinot, joilla ongelmien syntymistä voidaan ehkäistä ja pelihaitoista kärsiviä auttaa. On hyväksyttävää, että tehokkaan haittojen ehkäisyn myötä pelituotot todennäköisesti vähenevät ja sitä kautta myös järjestöjen pelituotoista saama rahoitus väistämättä jossain määrin pienenee, joskin sitä voidaan kompensoida alentamalla arpajaisveroa (kuten 14.8.2015 rahapeliyhteisöjen yhdistymisvalmistelun yhteydessä on sovittu) sekä poistamalla veikkausvoittorahoituksen piiristä eriä, jotka on aikaisemminkin rahoitettu muualta valtion talousarviosta. On kestävämpiä, jos hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävä kansalaisjärjestötoiminta tarvitsee ongelmapelaamista toimintansa pyörittämiseen. Kestävämpiä on kuitenkin myös se, jos tehokas pelihaittoihin puuttuminen rapauttaa suomalaista kansalaisyhteiskuntaa ja sen yhteiskunnalle tuottamaan hyvinvointia, heikompien auttamista ja osallisuutta. Siksi on tärkeää jo lakimuutosten valmisteluvaiheessa päättää mekanismeista, joilla kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset turvataan.

Tunnistautuminen on tärkeä askel pelihaittojen ehkäisyssä. Pakollinen tunnistautuminen tulee ottaa asteittain käyttöön siten, että se on täysmääräisesti käytössä vuoden 2023 alusta. Siirtymäkausia ei tule venyttää tätä pidemmäksi, mutta riittävä siirtymäkausi mahdollistaa muutoksen hallitun läpiviennin. Kun kyseessä on miljoonaan suomalaiseen kohdistuva muutos, on muutosta tuettava monipuolisella viestinnällä ja opastuksella. Liian nopea siirtyminen kolikkopelaamisesta korttipelaamiseen voi yksilötasolla johtaa jopa lisääntyviin haittoihin sen lisäksi, että liian nopea muutos todennäköisesti vähentäisi suuren yleisön ns. haitatonta pienpelaamista. Jos tunnistautumista ei tehdä riittävän helpoksi ja palkitsevaksi, juuri vähän ja haitattomasti pelaavilla ei välttämättä riitä motivaatio opetella uusia käytäntöjä, mikä vähentää tuottoja vaikuttamatta millään tavoin haittoihin. Muutoksen nopea ja hallittu läpivienti vuoteen 2023 edellyttää, että Veikkauksella on myös mahdollisuus palkita pelaajia tunnistautuneesta pelaamisesta.

Suomessa on tällä vuosituhannella toteutettu erilaisia toimia ja hankkeita, joissa on kannettu huolta suomalaisen kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuudesta. Onkin valitettavaa, että järjestöjen toimintaedellytysten näkökulmasta näin keskeisessä valmisteluprosessissa on tingitty valtioneuvoston lainvalmisteluohjeista, joihin sisältyy mm. sidosryhmien mukanaolo valmistelussa sekä lausuntoajan pidentäminen lomakaudella tavanomaisesta kahdeksan viikon minimiajasta.

On myös valitettavaa, että peliyhteisöjen yhdistymistä valmisteltaessa kolme vuotta sitten linjattu järjestöjen avustusjärjestelmien yhdenmukaistaminen ei ole edennyt. Kehittämistyö on saatava käyntiin, ja sen keskeisten lähtökohtien tulee olla byrokratian keventäminen, järjestöautonomian vahvistaminen, avustuksia saavien ryhmien tasapuolinen kohtelu sekä avustustoiminnan ennakoitavuus ja läpinäkyvyys.

Suomen Mielenterveysseuran keskeiset näkökulmat lakiuudistukseen:

- Lakiesityksen pelihaitta- ja kansalaisyhteiskuntavaikutukset on arvioitava huolella

- Jatkovalmistelussa järjestösidosryhmät (Veikkauksen edunsaajat ja pelihaittojen asiantuntijajärjestöt) on kiinnitettävä mukaan valmisteluun
- Uudistuksessa on huolehdittava kansalaisjärjestöjen ja niiden toiminnan piirissä olevien ihmisten asemasta päättämällä mekanismeista, joilla rahapelituottojen pienentyminen kompensoidaan järjestöjen rahoituksessa
- Pelihaittojen ehkäisyssä on satsattava vaikuttaviin toimiin, mikä osaltaan edellyttää vaiheistamista, vaikutusten jatkuvaa seuraamista ja tarvittaessa korjausliikkeitä, mikäli päätetyt toimet eivät toimi odotetulla tavalla
- Pakollinen tunnistautuminen on otettava asteittain käyttöön siten, että täysimääräisesti se on käytössä vuoden 2023 alusta. Muutosta on tuettava monipuolisella viestinnällä ja opastuksella sekä mahdollistamalla Veikkaukselle pelaajien palkitseminen tunnistautuneena pelaamisesta.
- Lakiesitykseen sisältyvät byrokratiaa keventävät toimet bingo-peleissä ja tavara-arpajaisissa ovat kannettavia, joskin byrokratian keventäminen näiltä osin jää melko pienimuotoiseksi.
- Rahapelifuusion yhteydessä sovittu avustusjärjestelmien yhdenmukaistamistyö on saatava käyntiin keskeisinä lähtökohtina byrokratian keventäminen, järjestöautonomian vahvistaminen, avustuksia saavien järjestöryhmien tasapuolinen kohtelu sekä ennakoitavuus ja läpinäkyvyys.

Helsingissä 10.8.2018

Suomen Mielenterveysseura

Sari Aalto-Matturi
Toiminnanjohtaja
Suomen Mielenterveysseura
Maistraatinportti 4 A, 7.krs
00240 Helsinki
+358 400 508 234
sari.aalto-matturi@mielenterveysseura.